

61 זל, אפילו אם פירכסה בתחלת שחיטה, ודאי שהיתה חיה עד גמר
62 השחיטה.
63 רב נחמן בר יצחק מבאר מנין שאפילו פירכסה בתחילת השחיטה
64 כשרה: אמר רב נחמן בר יצחק, מנא אמיןא לה שפירכוס הוא
65 אפילו בתחילת השחיטה, דתנן (לעיל ז), אמר רבי שמעון, השוחט
66 בהמה מסוכנת בלילה, ולא ראה אם פירכסה או זינקה ושגרמה
67 שהדם קילח בכח מגרונוה, ולמחר מצא בתלים מלאים דם, בשרה,
68 שמוכח שזינקה, ולכן נתמלאו בדם, שאם היה הדם שותה, לא היו
69 מתלכלכים בדם. - וכדעת רבי אליעזר (לעיל ז), שגם אם רק
70 זינקה, כשרה. ואמר שמואל, כותלי בית שחיטה שבצואר הבהמה
71 שנינו, ולא כותלי בית. ומבאן מוכח שפירכוס הוא אפילו בתחילת
72 השחיטה, דאי אמרת בשלמא שפירכוס או זינוק הוא בתחילת
73 שחיטה, שפיר, אלא אי אמרת שהוא דווקא בסוף שחיטה -
74 באמצע שחיטה, אם כן מדוע אם למחר מצא כותלי בית השחיטה
75 מלאים דם, כשרה, ליחוש דלמא בתחלת שחיטה זינקה, ומחמת
76 הזינוק נתמלאו כותלי בית השחיטה בדם.
77 שואלת הגמרא: ודלמא שאני זינוק משאר פירכוסים, דעדיף -
78 שהוא סימן חיות עדיף והוא פירכוס גדול, ואפשר שדווקא הוא
79 מועיל גם בתחילת השחיטה, אבל שאר פירכוסים לא. דוחה הגמרא:
80 ומה עדיף, והתנן (לעיל ז) רבי אליעזר אומר, אין צריך שתפרכס,
81 אלא דיהא אם זינקה, ומלשון דיה' משמע שזינוק קל משפירכוס. ואם
82 כן מובנת הוכחת רב נחמן בר יצחק, שאם זינוק בתחילת השחיטה
83 מועיל, כל שכן שפירכוס בתחילת השחיטה מועיל.
84 משיבה הגמרא: אין לדחות מכח לשון דיה', משום שזינוק קל מדרבן
85 גמליאל - מהפירכוס שהצריך רבן גמליאל (לעיל ז), שתפרכס גם ביד
86 וגם ברגל, ופירכוס כזה הוא הוכחה גדולה מזינוק, ועדיף מדרבן -
87 ומאידך, זינוק חמור מהפירכוס שהצריכו חכמים (שם), שלדעתם די
88 שתפרכס ביד או ברגל. וכיון שזינוק קל מהפירכוס שהצריך רבן
89 גמליאל, נקט רבי אליעזר לשון דיה', שאין צריך שתפרכס ביד
90 וברגל, אלא דיה שתזנוק. ואם כן חזרת השאלה על רב נחמן בר
91 יצחק, שאפשר שזינוק עדיף מפירכוס, ודווקא זינוק מועיל בתחילת
92 השחיטה, אבל פירכוס ביד או ברגל [כדעת חכמים], אינו מועיל
93 בתחילת השחיטה.
94 משיבה הגמרא: אמר רבינא, אמר לי סמא בר חילקאי, אקשי בה
95 - בסוגיא זו אבנה דבר אבוברם, כלומר אבוברם עצמו, ואמרי לה
96 אחיה דבר אבוברם, כלומר בנו של אבוברם, ומדרבן מי עדיף -
97 כיצד ניתן לומר שזינוק עדיף מהפירכוס שהצריכו חכמים, והא תנן
98 (לעיל ז), וחקמים אומרים עד שתפרכס או ביד או ברגל, ומהלשון
99 'עד שתפרכס' משמע שחכמים מחמירים יותר מזהתנא שדבריו נשנו
100 לפני דבריהם, ויש לברר, רבנן אהיא קנימו - על איזה תנא נחלקו,
101 אילימא דרבן גמליאל שאמר שצריך שתפרכס גם ביד וגם ברגל,
102 אם כן 'כיון שפירכוס' ביד או ברגל מותרת מביעי ליה, ודיה משמע
103 שמקילים יותר מרבן גמליאל, ומדוע אמרו 'עד שתפרכס', אלא
104 פשימא, שנחלקו אדרבי אליעזר שאמר שדיה אם זינקה, ולדעתם
105 צריך שתפרכס, ואי זינוק עדיף מפירכוס ביד או ברגל, מאי לשון 'עד'
106 שנקטו חכמים, אלא משמע שפירכוס ביד או ברגל עדיף מזינוק, ולכן
107 אמרו חכמים שעד שתפרכס אינה כשרה. נמצא, שמלשון המשנה
108 מוכח שפירכוס עדיף מזינוק, ומישוב כיצד הוכיח רב נחמן בר יצחק
109 שפירכוס הוא אפילו בתחילת שחיטה, שאם זינוק בתחילת השחיטה
110 מועיל, כל שכן שפירכוס שעדיף מזינוק, מועיל בתחילת השחיטה.
111 רבא חולק על רב חסדא ורב נחמן בר יצחק, ולדעתו פירכוס הוא
112 בסוף השחיטה: רבא אמר, פירכוס שאמרו (לעיל ז), הוא דווקא אם
113 הפירכוס התחיל בסוף השחיטה ומנשך לאחר השחיטה, שמוכח
114 שהיתה בה חיות עד סוף השחיטה. אבל פירכסה רק בתחילת
115 השחיטה או באמצעה, אין מכר ראה שהיתה בה חיות עד גמר
116 השחיטה.
117 רבא מבאר מנין שפירכוס הוא דווקא בגמר השחיטה: אמר רבא,
118 מנא אמיןא לה שפירכוס הוא בגמר השחיטה דווקא, דתניא על
119 הפסוק (ויקרא כב ז) 'שור או קשב או יעז פי יולד, והיה שבעת ימים תחת
120 אמו', ומתיבתת 'או' שב'שור

1 אם הבהמה המסוכנת היתה גזקה - צועקת, והטילה ריעי - או
2 שהטילה גללים, וכשבשעה באונה - או שנענעה את אונה, הרי זה
3 פירכוס. אמר להו שמואל, אצטריכא ליה לאבא - לרב לאווי
4 אוני - לומר שהזות האוון נחשבת לפירכוס, הרי הדבר מוכיח שיש
5 בה חיות גדולה. ואני שואל כן, לפי שאני אומר שגם מעשה שמוכיח
6 שיש בה קצת חיות, נחשב לפירכוס, שכל שאינו דברים שהמיתה
7 עושה - גורמת שתעשה אותם, נחשב לפירכוס. מבררת הגמרא: מאי
8 נינהו דברים שהמיתה עושה. משיבה הגמרא: אמר רב עקיבא, לדידי
9 מפושא לי מיניה דמר שמואל, היתה ידה כפופה, ופושטה -
10 וישרה אותה, הרי זה דבר שהמיתה עושה - ואינו פירכוס. היתה
11 ידה פשוטה, וכפפה אותה, הרי זה מהדברים שאין המיתה עושה,
12 ונחשב לפירכוס.
13 שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן שמואל, תנינא (לעיל ז), בהמה
14 דקה שפשטה ידה ולא החזירה אותה למקומה, פסולה, שפשיטת
15 הדי אינה אלא הוצאת נפש, ולא פירכוס, שכן דרך הבהמות
16 לעשות בשעה שנפשו יוצאת. ומשמע, שדווקא משום שלא החזירה
17 ידה פסולה, הא החזירה את ידה, הרי זה פירכוס וכשרה. משיבה
18 הגמרא: אי ממתניתין, הוה אמיןא דוקא דבייפה ופשטה והדר
19 בייפה לה - כשהיתה ידה כפופה, ופשטה אותה לאחר שנחשטה,
20 וחזרה וכפפתה, וכן מדויק מלשון 'פשטה ידה ולא החזירה', אבל
21 אם פשטה ידה וכן החזירה, כשרה, אכל אם כבר היתה ידה
22 פשוטה, וכפפתה, לא - אינו פירכוס, קא משמע לן שמואל שגם
23 אם היתה ידה פשוטה, וכפפתה, כשרה.
24 הגמרא מקשה על רב: מתיבי, רבי יוסי אומר, היה רבי מאיר
25 אומר, גזקה בשעת שחיטה, אין זה פירכוס. רבי אליעזר רבי יוסי
26 אומר משמו של רבי יוסי, אפילו הטילה ריעי וכשבשעה - או
27 כשכשה בונבה, אין זה פירכוס. קשיא מדין גזקה שנינו בברייתא
28 שאינו פירכוס, אגזקה שאמר רב שנחשב לפירכוס, וקשיא מדין ריעי
29 שנינו בברייתא שאינו פירכוס, אריעי שאמר רב שנחשב לפירכוס.
30 מתרצת הגמרא: גזקה אגזקה לא קשיא, הא דעבי קלה - דברי רב
31 הם כשגזקה בקול עבה דווקא, וגעייה חזק, כוונתו היא פירכוס שבאה
32 מכח חיותה שבה, הא דעמי קלה - בברייתא מדובר שגעתה בקול
33 עמום וחלש, וגעייה כזו אינה הוכחה שיש בה חיות, ולכן הוא
34 פירכוס. ריעי אריעי נמי לא קשיא, כאן בשותתת - בברייתא
35 מדובר שהטילה ריעי סמוך לגופה, ואין מכר הוכחה שיש בה כח
36 וחיות, ולכן אינו פירכוס. כאן פתרת - דברי רב הם כשהטילה
37 ריעי רחוק מגופה, ויש מכר הוכחה שיש בה חיות, ולכן הוא פירכוס.
38 נחלקו האמוראים, מתי צריך שתפרכס: אמר רב חסדא, שמעתי
39 שפירכוס שאמרו (לעיל ז), דווקא בסוף שחיטה. ואני מפרש, מאי
40 בסוף שחיטה, היינו שפירכסה באמצע שחיטה, ולכן ודאי שהיתה
41 חיה עד גמר השחיטה, אבל אין צריך שתפרכס לאחר השחיטה,
42 והטעם שאמרו בסוף, לאפוקי פירכסה בתחילת שחיטה בלבד,
43 דלא, שכיון שפירכסה רק בתחילת השחיטה, מוכח שהפירכוס הוא
44 מחמת שיצאה נשמתה קודם גמר השחיטה, ולא משום חיותה.
45 רב חסדא מבאר מנין שבסוף שחיטה, פירושו באמצע שחיטה: אמר
46 רב חסדא, מנא אמיןא לה שפירכוס הוא באמצע שחיטה, דתנן
47 (לעיל ז), בהמה דקה שפשטה - שיישרה ידה ולא החזירה אותה,
48 פסולה, ויש לברר, אימת פסולה, אילימא בסוף - לאחר שחיטה,
49 כל היכי תיחי ותיזיל - וכי צריכה לחיות לאחר השחיטה, שנאמר
50 שאם לאחר השחיטה פשטה ידה ולא החזירה, פסולה, אלא לאו
51 באמצע שחיטה, וכיון שלא החזירה, פסולה. מוכח, שפירכוס
52 שאמרו אינו בסוף השחיטה, וסוף שחיטה, אינו ממש בסוף השחיטה,
53 אלא באמצעה.
54 רבא דוחה את ההוכחה מהמשנה: אמר ליה רבא, לעולם פירכוס
55 הוא בסוף שחיטה - לאחר השחיטה, ומה ששאלת מדוע אם לא
56 החזירה ידה פסולה, יש לומר שהטעם, שאני אומר, כל שאינה
57 עושה בן בסוף שחיטה - שלאחר השחיטה אינה מחזירה ידה,
58 בידוע שנשמתה נטולה הימנה קודם לכן - קודם גמר השחיטה.
59 רב נחמן בר יצחק חולק על רב חסדא, ולדעתו פירכוס הוא אפילו
60 בתחילת השחיטה: רב נחמן בר יצחק אמר, פירכוס שאמרו (לעיל

חולין דף לח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קלז

61 להשמעינו, שרפרף בגפו או כשכש בזנבו הרי זה פירכוס, דלא תנן
62 – שהרי דינים אלו אינם מבוארים במשנה.

משנה

63 להלן (מ) הובא שבהמה שנשחטה לשם עבודת כוכבים, אסורה
64 בהנאה. משנתינו דנה בדין בהמת נכרי ששחטה ישראל, האם סתם
65 מחשבת נכרי בשחיטת בהמה היא לעבודת כוכבים, והאם יכולה היא
66 לפסול את שחיטת הישראל: ישראל השוחט בהמת עובד כוכבים
67 לצורך העובד פוכבים, ולא שמענו מהעובד כוכבים שחשב לשם
68 עבודת כוכבים, שחיטתו בשירה, שאין אומרים שסתם מחשבתו היא
69 לעבודת כוכבים, זו דעת תנא קמא. ורבי אליעזר פוקל, מפני
70 שלדעתו אומרים שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים.
71 אמר רבי אליעזר, אפילו קנה הישראל את כולה חוץ מבשר מועט
72 שבה, ושחטה הישראל על מנת לתת לאכול לעובד פוכבים את
73 חלקו, כגון מחצית כבד שלה, פסולה, שסתם מחשבת עובד
74 פוכבים שתהא השחיטה לעבודת פוכבים, ובכוח מחשבתו לפסול
75 אף כשישראל שוחט.
76 אמר רבי יוסי, קל וחומר הדברים שאין מחשבת העובד כוכבים
77 פוסלת את שחיטת הישראל, ומה במקום שהמחשבה פוסלת
78 במוקדשין, אם חשב מחשבת פיגול בשעת שחיטה, כגון לאכול חוץ
79 לזמנו, אף על פי כן אין הכל הולך אלא אחר מחשבת העובד, מקום
80 שאין מחשבה פוסלת, דהיינו בשחיטת חולין, אינו דין – וכי אין
81 ראוי שיהיה הדין שלא הא הכל הולך אלא אחר מחשבת השוחט,
82 ואף כאן לא תפסול מחשבת הנכרי.

גמרא

85 במשנה נחלקו בענין ישראל ששחט בהמה לצורך העובד כוכבים,
86 תנא קמא ורבי יוסי מכשירים ורבי אליעזר פוסל. הגמרא מבארת
87 שזן שחט דעות וכן במה נחלקו. אומרת הגמרא: הני תנאי – תנאים
88 אלו, תנא קמא שאמר שישראל השוחט לעובד כוכבים, שחיטתו
89 כשירה, ורבי אליעזר שאמר שפסולה, אית להו – סוברים כשיתו
90 דרבי אליעזר ברבי יוסי. דתניא, אמר רבי אליעזר ברבי יוסי,
91 שמעתי שהקב"ה מפיגלין, כלומר אם חשבו בעלי הקרבן בשעה
92 שאחר שוחט את קרבנם, לאכלו לאחר זמנו, מחשבתם מפגלת. מיהו
93 – אמנם, בזה נחלקו, תנא קמא סבר, אי שמעיניה דחשיב – אם
94 שמענו מהנכרי שחשב שתהא השחיטה לשם עבודת כוכבים, אין –
95 אכן נפסלת הבהמה. אך אי לא שמענו ממנו כן, לא נפסלת, משום
96 שסתם מחשבת עובד פוכבים לעבודת פוכבים, לא אמרינן. ורבי
97 אליעזר סבר, אף על גב דלא שמעיניה דחשיב – שחשב לשם
98 עבודת כוכבים, פסולה השחיטה, כיון שסתם מחשבת עובד פוכבים
99 לעבודת פוכבים, אמרינן. ובמשנתינו שתנא קמא מכשיר ורבי
100 אליעזר פוסל, אכן נחלקו רק באופן שלא שמענו שחשב לעבודת
101 כוכבים, אך אם שמענו שחשב, פסולה הבהמה לדעת שניהם, כיון
102 שסוברים שמחשבת הבעלים פוסלת כשאחר שוחט.
103 ואתא (ובא) רבי יוסי למימר – לחלוק על שניהם ולומר, אף על
104 גב דשמעיניה דחשיב, כשירה השחיטה, כיון שהו – בעל הבהמה
105 מהחשב מחשבת פסול וזה – חבירו עובד – שוחט את הבהמה, לא
106 אמרינן, אלא רק השוחט פוסל במחשבתו.
107 הגמרא מביאה אופן נוסף לפרש את מחלוקתם: איבא דאמרי – יש
108 אומרים, שאכן סוברים תנא קמא ורבי אליעזר, רבי אליעזר ברבי
109 יוסי שבקדשים גם הבעלים מפאליש. ורבי שמעיניה דחשיב פליגי –
110 ונחלקו באופן ששמענו מהנכרי שחשב לשם עבודת כוכבים, כלומר
111 שאף באופן זה נחלק תנא קמא על רבי אליעזר. תנא קמא סבר, כי
112 אמרינן – מה שאנו אומרים, שהו – הבעלים מחשב מחשבת פסול
113 וזה – האחר עובד, ובכוחה של מחשבת הבעלים לפגל, הני מילי –
114 דבר זה אינו אלא בפנים – בקדשים הנשחטים במקדש, אבל בחולין
115 הנשחטים בחוץ, לא – אין אומרים שמחשבת הבעלים פוסלת,
116 משום שאת מחשבת בעל הבהמה שתפסול בחוץ, ממחשבת פיגול
117 הפוסלת בפנים

1 או בשב' יש למעט, פרט לבלאי – בהמה שנולדה משני מינים.
2 ומהפסוק 'או עו' יש למעט, פרט לנדמה – וולד שאינו דומה לאביו
3 ולאמו אלא דומה למין אחר. ומהתיבות 'כי יולד' יש למעט, פרט
4 ליוצא דופן – שלא נולד כדרכו, אלא קרעו את דופן בטן אמו
5 והוציאהו. ומהתיבות 'שבעת ימים' יש למעט, פרט למחוסר זמן –
6 שלא עברו שבעה ימים מלידתו, ולא הגיע לזמן שראוי להקרבה,
7 ומהתיבות 'תחת אמו' יש למעט, פרט ליתום – בהמה שאמה מתה.
8 מבררת הגמרא: האי יתום, היכי דמי, אילימא דילידתיה אמה –
9 שילדתו אמו והדר מתה, אם כן מדוע הוא פסול, לעולם תיחי
10 ותיול – וכי לעולם אמו צריכה לחיות, הרי מכיון שהיתה חיה שעה
11 אחת לאחר שנולד, כבר נתקיים בו 'תחת אמו' אלא דמתה והדר
12 לילידתיה – שמתה ואחר כך נולד, שקרעו את דופן בטן אמו
13 והוציאהו, אם כן הרי הוא יוצא דופן, ומ'בי יולד' נפקא שפסול,
14 ואין צריך את התיבות 'תחת אמו' ללמד שפסול. אלא פשיטא
15 שמדובר שנולד דרך הרחם, ובאמצע הלידה היתה אמו חיה, ובגמר
16 הלידה מתה, וזה – האם פירש למיתה, וזה – הולד פירש באותה
17 עת לחיים, שברגע שהאם מתה, הולד התחיל את חייו, ומכיון שלא
18 נשארה אמו בחיים זמן מועט לאחר שנולד, הרי הוא יתום. אי
19 אמרת שפסול שהפסוק בא ללמד דבעינן חייתה בסוף לידה –
20 שצריך שתהיה חיות בבהמה גם לאחר סוף הלידה, היינו דאיצטרך
21 קרא למעניה – מוכן הדבר שצריך את התיבות 'תחת אמו' למעט
22 ולד שמתה אמו בגמר הלידה ויצא כולו בחייה, ואי אפשר למעטו
23 מהתיבות 'כי יולד' שממעטות יוצא דופן, שהרי נולד כדרכו בחיי
24 אמו, ואינו בכלל יוצא דופן (שלא נולד כדרכו), אלא אי אמרת לא
25 בעינן חייתה בסוף לידה – שאין צריך שתהיה חיות בבהמה לאחר
26 סוף הלידה, למה ליה – מדוע צריך את התיבות 'תחת אמו' ללמד
27 שאם מתה אמו בסוף הלידה פסול, הרי מ'בי יולד' נפקא, שהתיבות
28 'כי יולד' ממעטות יוצא דופן, וולד זה שמתה אמו קודם גמר לידתו,
29 לא נולד כדרכו, והרי הוא בכלל יוצא דופן. והואיל ולגבי פסול יתום
30 לקרבן, אם לא היתה אמו חיה גם לאחר גמר הלידה, הוא בכלל
31 יתום, יש ללמוד מרב שכל דבר שתלוי בחיות, צריך שתהיה חיות
32 בגמרו, ומכאן למד רבא לענין פירכוס שהוא תלוי בחיות, שצריך
33 שתפרכס גם לאחר גמר השחיטה, כדי שנדע שהיתה בה חיות גם
34 לאחר גמר השחיטה.
35 הגמרא מביאה פסק שפסק רבא בדיני פירכוס: אמר רבא, הלכתא
36 כי הא מתנייתא, ששינוי בה, בהמה דקה כגון איל או עז, שהיתה
37 מסוכנת, שפשיטה – שיישרה ידה ולא החזירה אותה, פסולה,
38 שדרך כל בהמה לעשות כן בשעת השחיטה. ואין מכך ראייה שהיתה
39 חיה עד גמר השחיטה. מבארת הברייתא: במה דברים אמורים,
40 שעשתה כן ביד, אבל אם עשתה כן ברגל, בין פשיטה רגלה ולא
41 בפשיטה והחזירה אותה למקומה, ובין בפשיטה רגלה ולא חזרה ופשיטה
42 אותה, כבשרה.
43 הברייתא מבארת שיש הבדל בזה בין בהמה דקה לגסה: במה דברים
44 אמורים בבהמה דקה, אבל בבהמה גסה, כגון פרה, בין אם עשתה
45 כן ביד, בין אם עשתה כן ברגל, בין אם פשיטה ידה או רגלה ולא
46 חזרה ופשיטה אותה, בין אם בפשיטה ידה או רגלה ולא חזרה ופשיטה
47 אותה, כבשרה. מבארת הברייתא דין נוסף: ועוף, אפילו אם לא
48 רפרף – נענע אלא את גפו – כנף שלו, ולא בשבש – נענע בחוקה,
49 אלא את זנבו, הרי מעשה זה נחשב לפירכוס, וכשר. שואלת
50 הגמרא: מאי קא משמע לן רבא במה שאמר שהלכה כברייתא זו,
51 בוליהו תננה – הרי כל הדינים המבוארים בברייתא כבר מבוארים
52 בדברי המשנה לעיל (ד), שכך שנינו שם, בהמה דקה שפשיטה ידה
53 ולא החזירה, פסולה, שאינה אלא הוצאת נפש, ומלשון המשנה
54 'ידה' יש לדקדק שד' אין – דווקא ביד אם פשטה ולא החזירה
55 פסולה, אבל אם עשתה כן ברגל, לא – אינה פסולה, אלא הרי זה
56 פירכוס וכשירה, ועוד יש לדקדק מלשון המשנה, שמלשון 'דקה',
57 משמע שדקה אין – דווקא בבהמה דקה אם פשטה ולא החזירה
58 פסולה, אבל בהמה גסה שעשתה כן, לא – אינה פסולה, אלא הרי
59 זה פירכוס, וכשירה. ומכיון שהלכה כסתם משנה (לעיל לא), ודאי
60 שדינים אלו נפסקו להלכה. משיבה הגמרא: עוף איצטרך איה